

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO RINKIMŲ ĮSTATYMO 37 STRAIPSNIO 1 DALIES (2008 M. BALANDŽIO 15 D. REDAKCIJA) ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2008 m. spalio 1 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovui Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniajam patarėjui Pranui Žukauskui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsniu, viešame Teismo posėdyje 2008 m. rugsėjo 29 d. išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 26/08 pagal pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnio 1 dalis (2008 m. balandžio 15 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad kandidatus į Seimo narius daugiamandatėje rinkimų apygardoje gali kelti tik partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 34 straipsnio 1 daliai, 35 straipsnio 2 daliai, 55 straipsnio 1 daliai.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą. Teismas nutartimi bylos nagrinėjimą sustabdė ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar

Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnio 1 dalis (2008 m. balandžio 15 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad kandidatus į Seimo narius daugiamandatėje rinkimų apygardoje gali kelti tik partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, neprieštarauja Konstitucijos 34 straipsnio 1 daliai, 35 straipsnio 2 daliai, 55 straipsnio 1 daliai.

II

Pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas grindžiamas šiais argumentais.

1. Remdamasis Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje suformuluota oficialia konstitucine doktrina, pareiškėjas teigia, kad įstatymų leidėjas, įstatymu nustatydamas Seimo narių rinkimų tvarką, *inter alia* kandidatų į Seimo narius kėlimo tvarką, negali paneigti, iškreipti ar apriboti visuotinės, lygios, tiesioginės rinkimų teisės, įtvirtintos Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalyje, ir sudaryti teisinių prielaidų tai padaryti kitiems teisės subjektams. Pareiškėjo teigimu, viena iš piliečio rinkimų teisių – teisė siūlyti kandidatus į Seimo narius – taip pat turi atitikti visuotinių, lygių ir tiesioginių rinkimų principus.

Ginčijamas teisinis reguliavimas, nustatantis, kad daugiamandatėje rinkimų apygardoje teisę kelti kandidatus į Seimo narius turi tik politinės partijos, pareiškėjo nuomone, pažeidžia šiuos rinkimų teisės principus, nes piliečiai, nesantys politinės partijos nariais, gali kelti kandidatus į Seimo narius tik vienmandatėse rinkimų apygardose, t. y. į 71 Seimo nario vietą. Toks teisinis reguliavimas, pareiškėjo nuomone, gali neatitikti visuotinių, lygių ir tiesioginių rinkimų teisės principų ir prieštarauti Konstitucijos 34 straipsnio 1 daliai bei 55 straipsnio 1 daliai.

2. Konstitucinis Teismas 2007 m. vasario 9 d. nutarime taip pat yra konstatavęs, kad Konstitucijos 35 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta „konstitucinė garantija, ginanti asmenį nuo priklausymo kokiam nors politinei partijai prieš jo valią, reiškia ir tai, kad asmuo negali būti tiesiogiai arba netiesiogiai verčiamas būti susaistytas su kuria nors politine partija kokiais nors kitokiais – ne formalios narystės – ryšiais“. Pareiškėjo teigimu, ginčijamas teisinis reguliavimas, kai kandidatus daugiamandatėje rinkimų apygardoje gali kelti tik politinės partijos, tam tikru požiūriu verčia piliečius formaliai ar neformaliai save susieti su partijomis, nes tik per politines partijas jie galėtų realizuoti savo rinkimų teisę – kelti kandidatus į Seimo narius daugiamandatėje apygardoje, ir pažeidžia Konstitucijos 35 straipsnio 2 dalį.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovo Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyresniojo patarėjo P. Žukausko rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad ginčijama Seimo rinkimų įstatymo 37 straipsnio 1 dalies

nuostata neprieštarauja Konstitucijos 34 straipsnio 1 daliai, 35 straipsnio 2 daliai, 55 straipsnio 1 daliai. Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

1. Remiantis Konstitucijos nuostatų analize, įstatymų leidėjas turi kompetenciją įstatymu reglamentuoti Seimo rinkimų tvarką: Seimo narių rinkimų sistemą, rinkimų organizavimo pagrindus, kandidatų į Seimo narius kėlimą bei kitus Seimo rinkimų klausimus. Konstitucija nenustato reikalavimų įstatymų leidėjui pasirinkti vienokią ar kitokią rinkimų sistemą. Pažymėtina, kad įstatymų leidėjas pasirinko mišrią Seimo rinkimų sistemą, kai 71 Seimo narys renkamas pagal mažoritarinę rinkimų sistemą vienmandatėse rinkimų apygardose, ir į šias Seimo narių vietas gali kandidatuoti Konstitucijos ir įstatymų reikalavimus atitinkantys piliečiai, o tai nekliudo su partijomis nesusijusiems piliečiams įgyvendinti pasyviosios rinkimų teisės ir neapriboja jų galimybių tai daryti. Be to, Seimo rinkimų įstatyme nėra nustatyta, kad partijos kandidatais gali kelti tik savo narius.

2. Galiojantis teisinis reguliavimas, reglamentuojantis Seimo rinkimų tvarką, sudaro galimybę asmenims pasyviaja rinkimų teise pasinaudoti nepriklausant politinėms partijoms, t. y. iškelti savo kandidatūrą patiems. Pilietis, Seimo rinkimuose įgyvendindamas pasyviają rinkimų teisę, nėra verčiamas susisaistyti jokiais ryšiais su jokia politine partija, todėl nėra pagrindo teigti, kad ginčijama Seimo rinkimų įstatymo nuostata prieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai.

IV

Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Seimo atstovas P. Žukauskas iš esmės pakartojė rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Seimas 1992 m. liepos 9 d. priėmė Seimo rinkimų įstatymą.

Šio įstatymo (1992 m. liepos 9 d. redakcija) 30 straipsnyje „Kandidatų į Seimo deputatus kėlimas vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose“ buvo nustatyta:

„Kandidatus į Seimo deputatus vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose turi teisę kelti politinės partijos, įregistruotos rinkimams pagal Politinių partijų įstatymą ne vėliau kaip prieš 35 dienas iki rinkimų, taip pat visuomeniniai politiniai judėjimai, kurių veikiantys įstatai su nuoroda į politinį organizacijos pobūdį bei jų pakeitimai yra įregistruoti Teisingumo ministerijoje ne vėliau kaip prieš 2 mėnesius iki rinkimų, ir jei yra ne mažiau kaip 1 tūkstantis rinkėjų parašų, remiančių judėjimo dalyvavimą rinkimuose.

Pavieniai asmenys gali iškelti save kandidatais į deputatus vienmandatėse rinkimų apygardose, jeigu jų kandidatūrą remia raštu ne mažiau kaip 1 tūkstantis tos apygardos rinkėjų.

Daugiamandatėje rinkimų apygardoje politinės partijos ir visuomeniniai politiniai judėjimai ar jų koalicijos savo kandidatus į deputatus kelia, pateikdami kandidatų sąrašus. Sąraše negali būti įrašyta mažiau kaip 20 kandidatų.“

2. Seimo rinkimų įstatymas (1992 m. liepos 9 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas.

Seimas 1993 m. kovo 16 d. priėmė Lietuvos Respublikos įstatymą dėl Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo dalinio pakeitimo ir papildymo, kurio 2 punkte nutarė įstatyme vietoje žodžių „visuomeninis politinis judėjimas“ įrašyti žodžius „politinė organizacija“.

Taigi teisė kelti kandidatus į Seimo narius buvo suteikta politinėms organizacijoms, o visuomeniniai politiniai judėjimai šios teisės neteko. Šiuos Seimo rinkimų įstatymo (1992 m. liepos 9 d. redakcija) pakeitimus nulėmė įstatymų leidėjo siekis jame vartojamas sąvokas suderinti su Konstitucijoje, *inter alia* jos 35 straipsnio 3 dalyje, vartojamomis sąvokomis „politinė partija“, „politinė organizacija“.

3. Seimas 1996 m. birželio 27 d. priėmė Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Seimo rinkimų įstatymas (1992 m. liepos 9 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo išdėstytas nauja redakcija. Seimo rinkimų įstatymas (1996 m. birželio 27 d. redakcija) įsigaliojo 1996 m. liepos 2 d. (išskyrus jame nurodytą išimtį).

Seimo rinkimų įstatymo (1996 m. birželio 27 d. redakcija) 37 straipsnyje „Kandidatų į Seimo narius kėlimas“ buvo nustatyta:

„Kandidatus į Seimo narius gali kelti:

1) vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose partija ar politinė organizacija, įregistruota pagal Politinių partijų ir politinių organizacijų įstatymą ne vėliau kaip prieš 65 dienas iki rinkimų;

2) vienmandatėje rinkimų apygardoje kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris gali būti renkamas Seimo nariu, gali išsikelti kandidatą į Seimo narius, jeigu jo išsikėlimą parašais paremia ne mažiau kaip vienas tūkstantis tos apygardos rinkėjų.

Daugiamandatėje rinkimų apygardoje partija, politinė organizacija kandidatus į Seimo narius kelia pateikdama kandidatų sąrašą, kuriame kandidatai surašyti iš jos nustatytos eilės. Jeigu partijos, politinės organizacijos įstatai nenumato kitaip, kandidatai vienmandatėse rinkimų apygardose ir kandidatų, surašytų iš eilės, sąrašas daugiamandatėje rinkimų apygardoje turi būti patvirtinti partijos, politinės organizacijos suvažiavimo ar konferencijos. Kandidatų sąraše negali būti mažiau kaip 20 ir daugiau kaip 120 kandidatų.“

Taigi Seimo rinkimų įstatymo (1996 m. birželio 27 d. redakcija) 37 straipsnio 1 dalyje partijoms ar politinėms organizacijoms, siekiančioms dalyvauti Seimo rinkimuose, buvo nustatyta

sąlyga būti įregistruotoms pagal Politinių partijų ir politinių organizacijų įstatymą ne vėliau kaip prieš 65 dienas iki rinkimų.

4. Seimo rinkimų įstatymas (1996 m. birželio 27 d. redakcija) ne kartą buvo keičiamas ir (arba) papildomas, tačiau 37 straipsnis keičiamas ar papildomas nebuvo.

5. Seimas 2000 m. liepos 18 d. priėmė Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymą, kurio 1 straipsniu Seimo rinkimų įstatymas (1996 m. birželio 27 d. redakcija su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) buvo išdėstytas nauja redakcija. Seimo rinkimų įstatymas (2000 m. liepos 18 d. redakcija) įsigaliojo 2000 m. liepos 19 d.

Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnyje buvo nustatyta:

„Kandidatus į Seimo narius gali kelti:

1) vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose partija, įregistruota pagal Politinių partijų ir politinių organizacijų įstatymą ne vėliau kaip prieš 65 dienas iki rinkimų;

2) vienmandatėje rinkimų apygardoje kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris gali būti renkamas Seimo nariu, gali išsikelti kandidatą į Seimo narius, jeigu jo išsikėlimą parašais paremia ne mažiau kaip vienas tūkstantis tos apygardos rinkėjų.

Daugiamandatėje rinkimų apygardoje partija kandidatus į Seimo narius kelia pateikdama kandidatų sąrašą, kuriame kandidatai surašyti iš jos nustatytos eilės. Jeigu partijos įstatai nenumato kitaip, kandidatai vienmandatėse rinkimų apygardose ir kandidatų, surašytų iš eilės, sąrašas daugiamandatėje rinkimų apygardoje turi būti patvirtinti partijos suvažiavimo ar konferencijos. Kandidatų sąrašė (jungtiniame sąrašė) negali būti mažiau kaip 25 ir daugiau kaip 141 kandidatas.“

Seimo rinkimų įstatymą išdėsčius nauja, 2000 m. liepos 18 d., redakcija, buvo pakeista ir šio įstatymo 7 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad „rinkimų komisijų posėdžiai ir balsavimai yra vieši, juos gali stebėti: politinių partijų, politinių organizacijų (toliau – partijų), kandidatų į Seimo narius atstovai“. Taigi Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnyje vartota sąvoka „partija“ apėmė ir politines partijas bei politines organizacijas.

6. Seimo rinkimų įstatymas (2000 m. liepos 18 d. redakcija) taip pat buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, *inter alia* Seimo 2008 m. balandžio 15 d. priimtu Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 2, 5¹, 6, 7, 15, 16, 18, 21, 22, 23, 25, 31, 34, 37, 38, 39, 41, 51, 61, 65, 67, 67¹, 72, 74, 78, 82, 90, 91 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu, kuris įsigaliojo 2008 m. balandžio 30 d.

Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnyje „Kandidatų į Seimo narius kėlimas“ (2008 m. balandžio 15 d. redakcija) nustatyta:

„Kandidatus į Seimo narius gali kelti:

1) vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, ne vėliau kaip prieš 65 dienas iki rinkimų;

2) vienmandatėje rinkimų apygardoje kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris gali būti renkamas Seimo nariu, gali išsikelti kandidatų į Seimo narius, jeigu jo išsikėlimą parašais paremia ne mažiau kaip vienas tūkstantis tos apygardos rinkėjų;

Daugiamandatėje rinkimų apygardoje partija kandidatus į Seimo narius kelia pateikdama kandidatų sąrašą, kuriame kandidatai surašyti iš jos nustatytos eilės. Jeigu partijos įstatai nenumato kitaip, kandidatai vienmandatėse rinkimų apygardose ir kandidatų, surašytų iš eilės, sąrašas daugiamandatėje rinkimų apygardoje turi būti patvirtinti partijos suvažiavimo ar konferencijos. Kandidatų sąrašė (jungtiniame sąrašė) negali būti mažiau kaip 25 ir daugiau kaip 141 kandidatas.“

Pažymėtina, kad Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnio 1 dalyje (2008 m. balandžio 15 d. redakcija), nustatančioje reikalavimus partijoms, kurios gali kelti kandidatus į Seimo narius, buvo įtvirtintas papildomas reikalavimas, kad partijos narių skaičius turi atitikti Politinių partijų įstatymo reikalavimus. Taip pat pažymėtina, kad minėtu Seimo 2008 m. balandžio 15 d. priimtu Seimo rinkimų įstatymo 2, 5¹, 6, 7, 15, 16, 18, 21, 22, 23, 25, 31, 34, 37, 38, 39, 41, 51, 61, 65, 67, 67¹, 72, 74, 78, 82, 90, 91 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu *inter alia* pakeitus Seimo rinkimų įstatymo 7 straipsnio 2 dalį – iš jos išbraukus žodžius „politinių organizacijų“, teisė kelti kandidatus į Seimo narius buvo palikta tik politinėms partijoms, atitinkančioms Politinių partijų įstatymo nustatytus reikalavimus.

7. Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 1 straipsnyje *inter alia* nustatyta, kad Seimo nariai renkami vienmandatėse ir daugiamandatėje rinkimų apygardose pagal mišrią rinkimų sistemą, o 9 straipsnyje (2002m. birželio 20 d. redakcija) *inter alia* nustatyta, kad rinkimams organizuoti ir vykdyti Lietuvos Respublikos teritorija dalijama į 71 vienmandatę rinkimų apygardą, taip pat sudaroma viena daugiamandatė rinkimų apygarda, kurioje balsuoja visi rinkimų teisę turintys Lietuvos Respublikos piliečiai.

8. Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnio 1 dalį (2008 m. balandžio 18 d. redakcija), kurios atitiktį Konstitucijai atitinkama apimtimi ginčija pareiškėjas, aiškinant viso šiame įstatyme nustatyto teisinio reguliavimo kontekste konstatuotina, kad įstatymų leidėjas nustatė mišrią, t. y. tokią Seimo narių rinkimų sistemą, kai 70 Seimo narių renkama pagal proporcinę rinkimų sistemą daugiamandatėje rinkimų apygardoje tik iš į politinių partijų sąrašus įrašytų kandidatų, o 71 Seimo narys renkamas pagal mažoritarinę rinkimų sistemą vienmandatėse rinkimų apygardose, kuriose gali kandidatuoti ne tik politinių partijų iškelti, bet ir patys save iškėlę piliečiai, atitinkantys Seimo rinkimų įstatyme nustatytus pasyvosios rinkimų teisės reikalavimus

(sąlygas). Taigi Seimo rinkimų įstatymo 37 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu teisiniu reguliavimu neatimama galimybė piliečiui, siekiančiam tapti Seimo nariu ir tiesiogiai ar netiesiogiai nesusaisytam su kuria nors partija bei atitinkančiam įstatymo reikalavimus, iškelti save kandidatą į Seimo narius.

Pažymėtina, kad mišri rinkimų sistema Seimo rinkimų įstatyme buvo įtvirtinta nuo pat šio įstatymo pačios pirmosios – 1992 m. liepos 9 d. – redakcijos įsigaliojimo.

Taip pat pažymėtina, kad mišri rinkimų sistema taikoma ir įvairių Europos demokratiškosios šalų (Vokietijos Federacinės Respublikos, Italijos Respublikos, Vengrijos Respublikos ir kt.) parlamentų rinkimuose.

II

1. Pareiškėjas – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas prašo ištirti, ar Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnio 1 dalis (2008 m. balandžio 15 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad kandidatus į Seimo narius daugiamandatėje rinkimų apygardoje gali kelti tik partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, neprieštarauja Konstitucijos 34 straipsnio 1 daliai, 35 straipsnio 2 daliai, 55 straipsnio 1 daliai.

2. Konstitucijos 34 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų, turi rinkimų teisę, 2 dalyje – kad teisę būti išrinktam nustato Lietuvos Respublikos Konstitucija ir rinkimų įstatymai, 3 dalyje – kad rinkimuose nedalyvauja piliečiai, kurie teismo pripažinti neveiksniais.

Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad piliečiams laiduojama teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas, jei šių tikslai ir veikla nėra priešingi Konstitucijai ir įstatymams, 2 dalyje – kad niekas negali būti verčiamas priklausyti kokiam nors bendrijai, politinei partijai ar asociacijai, 3 dalyje – kad politinių partijų, kitų politinių ir visuomeninių organizacijų steigimą ir veiklą reglamentuoja įstatymas.

Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Seimo nariai renkami ketveriems metams remiantis visuotine, lygia, tiesiogine rinkimų teise ir slaptu balsavimu, 2 dalyje – kad Seimas laikomas išrinktu, kai yra išrinkta ne mažiau kaip 3/5 Seimo narių, 3 dalyje – kad Seimo narių rinkimų tvarką nustato įstatymas.

Konstitucijos 34 straipsnyje ir 55 straipsnyje yra įtvirtinti tam tikri konstituciniai rinkimų, *inter alia* Seimo rinkimų, santykių teisinio reguliavimo imperatyvai. Rinkimų santykių teisinio reguliavimo imperatyvai yra įtvirtinti ir kituose Konstitucijos straipsniuose, *inter alia* 56, 57, 58, 78, 79, 81, 119 straipsniuose.

3. Šiame kontekste pažymėtina, kad oficialios konstitucinės rinkimų doktrinos nuostatos buvo formuluojamos ir plėtojamos įvairiuose Konstitucinio Teismo aktuose, priimtuose ankstesnėse konstitucinės justicijos bylose, *inter alia* Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 23 d. ir 2004 m. lapkričio 5 d. išvadose dėl Lietuvos Respublikos Prezidento paklausimų, ar nebuvo pažeisti Seimo rinkimų įstatymai, o savivaldybių tarybų rinkimų aspektu – Konstitucinio Teismo 2007 m. vasario 9 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 34 straipsnio (2006 m. gruodžio 21 d. redakcija) 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.

4. Konstitucijos 2 straipsnyje yra įtvirtinta, kad suverenitetas priklauso Tautai. Aukščiausia suverenią galią Tauta vykdo tiesiogiai ar per demokratiškai išrinktus savo atstovus (Konstitucijos 4 straipsnis). Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje *inter alia* nustatyta, kad piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus. Vienas esminių demokratinės valstybės požymių yra demokratiški atstovaujamojų valstybinės valdžios institucijų rinkimai. Būtent per rinkimus kiekvienas pilietis įgyvendina savo teisę kartu su kitais dalyvauti valdant savo šalį (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 23 d. išvada), formuojant Tautos atstovaujamąją instituciją – Seimą.

Paminėtina, kad Konstitucinis Teismas, pabrėždamas atstovaujamojų institucijų rinkimų svarbą, yra konstatavęs, jog konstitucinėje demokratijoje politinių atstovaujamojų institucijų formavimui yra keliami ypatingi reikalavimai. Šios institucijos negali būti formuojamos tokiu būdu, kad kiltų abejonių dėl jų legitimumo, teisėtumo, *inter alia* dėl to, ar renkant asmenis į politines atstovaujamas institucijas nebuvo pažeisti demokratinės teisinės valstybės principai. Priešingu atveju būtų pakirstas žmonių pasitikėjimas atstovaujama demokratija, valstybės institucijomis, pačia valstybe. Demokratiški rinkimai yra svarbi piliečių dalyvavimo valdant valstybę forma, kartu ir būtinas valstybės politinių atstovaujamojų institucijų formavimo elementas. Rinkimai negali būti laikomi demokratiškais, o jų rezultatai – legitimiais ir teisėtais, jeigu jie vyksta paminant Konstitucijoje įtvirtintus demokratinių rinkimų principus, pažeidžiant demokratines rinkimų procedūras (Konstitucinio Teismo 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Įstatymų leidėjas įstatymu įtvirtindamas rinkimų teisės nuostatas yra įpareigotas laikytis šių Konstitucijoje įtvirtintų teisinio reguliavimo imperatyvų.

5. Konstitucijos 34 straipsnio nuostatoje, kad piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų, turi rinkimų teisę (1 dalis), yra įtvirtinta vadinamoji aktyvioji rinkimų teisė, t. y. asmenų galimybė dalyvauti atitinkamų viešosios valdžios institucijų rinkimuose laisvai pasirenkant, už kurį iš iškeltų kandidatų ar kuriuos kandidatus balsuoti. Šio straipsnio 2 dalies nuostatoje, kad teisę būti išrinktam nustato Lietuvos Respublikos Konstitucija ir rinkimų įstatymai, yra įtvirtinta vadinamoji pasyvioji rinkimų teisė, t. y. galimybė asmeniui Konstitucijos ir rinkimų įstatymų nustatyta tvarka

kandidatuoti į atitinkamos renkamos viešosios valdžios institucijos narius, taigi siekti būti išrinktam. Konstitucijos 34 straipsnio 3 dalyje nustatytas aktyviosios ir pasyviosios rinkimų teisės ribojimas – šios teisės neturi tie asmenys, kurie teismo pripažinti neveiksniais.

Konstitucijos 34 straipsnio visos nuostatos yra tarpusavyje susijusios. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste aiškinant 34 straipsnio 1 dalies nuostatą kartu su 34 straipsnio 2 ir 3 dalimis pažymėtina, kad piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų ir kurie teismo nėra pripažinti neveiksniais, turi teisę rinkti atitinkamų viešosios valdžios institucijų nariais tik tuos asmenis, kurie atitinka Konstitucijos ir jai neprieštaraujančių įstatymų reikalavimus (sąlygas).

6. Šiame kontekste pažymėtina, kad nuo Konstitucijos 34 straipsnio nuostatų, įtvirtinančių aktyviosios ir pasyviosios rinkimų teisės konstitucinius pagrindus, yra neatsiejami Konstitucijos straipsniai, reguliuojantys atitinkamų viešosios valdžios institucijų rinkimų santykius, t. y. Konstitucijos 55, 56, 57 straipsniai, įtvirtinantys Seimo narių rinkimų, Konstitucijos 78, 79, 80 straipsniai, įtvirtinantys Respublikos Prezidento rinkimų, Konstitucijos 119 straipsnis, įtvirtinantis savivaldybių tarybų narių rinkimų teisinius imperatyvus.

Pažymėtina ir tai, kad nors minėtų viešosios valdžios institucijų konstitucinė prigimtis, jų vieta viešosios valdžios institucijų sistemoje, jų funkcijos bei įgaliojimai lemia specifinį kiekvienos iš šių institucijų rinkimų teisinį reguliavimą, įstatymų leidėjui privalu iš Konstitucijos kylančių visuotinės, lygios, tiesioginės rinkimų teisės ir slaptos balsavimo imperatyvų paisyti reguliuojant ir Seimo narių, ir Respublikos Prezidento, ir savivaldybių tarybų narių rinkimų teisinius santykius.

7. Iš Konstitucijos, *inter alia* jos 34, 55 ir 56 straipsnių, įstatymų leidėjui kyla pareiga įstatymu įtvirtinti Seimo narių rinkimų sistemą, nustatyti rinkimų organizavimo pagrindus ir tvarką, apimančią *inter alia* kandidatų į Seimo narius kėlimą, rinkimų agitaciją, balsavimo tvarką, rinkimų rezultatų nustatymą, rinkimų ginčų nagrinėjimo procedūras, reguliuoti kitus Seimo narių rinkimų santykius. Šiame kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas reikalavimus, kuriuos turi atitikti kandidatas į Seimo narius, privalo paisyti Konstitucijos; jis negali nei pats paneigti, iškreipti ar apriboti visuotinės, lygios, tiesioginės rinkimų teisės, slaptos balsavimo, nei sudaryti teisinių prielaidų tai padaryti kitiems subjektams.

8. Paminėtina, kad Europos Sąjungos valstybėse narėse ir kitose demokratinėse valstybėse reguliuojant rinkimų santykius neretai nustatomi ir specialūs reikalavimai, kuriuos įvykdęs (atitinkantis) asmuo gali kandidatuoti į parlamento narius, pavyzdžiui, reikalavimą surinkti tam tikrą kiekį parašų, kurie patvirtina tam tikros visuomenės dalies politinę paramą, ar reikalavimą sumokėti tam tikrą rinkimų užstatą. Rinkimai yra atsakingas politinis procesas, todėl pripažįstamas pagrįstu reikalavimas, kad pretendentai į parlamento narius įrodytų turintys tam tikrą politinę

visuomenės paramą arba (ir) savo ketinimų pagrįstumą laiduotų tam tikru (protingu) finansiniu išsipareigojimu.

9. Minėta, kad pareiškėjas abejoja, ar ginčijamas teisinis reguliavimas atitinka Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus visuotinių, lygių ir tiesioginių rinkimų teisės principus. Šie rinkimų teisės principai, kaip ir slapto balsavimo principas, nustatyti ne tik Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalyje, bet ir kituose Konstitucijos straipsniuose, reguliuojančiuose Respublikos Prezidento (78 straipsnio 2 dalis) ir savivaldybių tarybų narių (119 straipsnio 2 dalis) rinkimų teisinius santykius. Visų pirma šie principai taikytini įgyvendinant aktyviają rinkimų teisę.

Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas visuotinės rinkimų teisės principas reiškia, kad visiems Lietuvos Respublikos piliečiams, atitinkantiems iš Konstitucijos ir jai neprieštarujančių įstatymų kylančius reikalavimus (sąlygas), turi būti užtikrinta teisė dalyvauti Seimo narių rinkimuose.

Aiškinant lygios rinkimų teisės principą visuotinai pripažįstama, jog jis *inter alia* reiškia, kad organizuojant ir vykdant rinkimus visi rinkėjai turi būti traktuojami vienodai, kiekvieno rinkėjo balsas yra lygiavertis bet kurio kito rinkėjo balsui ir turi vienodą reikšmę nustatant balsavimo rezultatus.

Tiesioginės rinkimų teisės principas reikalauja, kad Seimo nariai būtų renkami be tarpininkų. Aiškinant šio principo turinį pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjas, reguliuodamas rinkimų santykius, negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris sudarytų prielaidas už rinkėją balsuoti kitam asmeniui (nebent rinkėjas šios savo konstitucinės teisės dėl sveikatos būklės negalėtų įgyvendinti pats) (Konstitucinio Teismo 2004 m. lapkričio 5 d. išvada).

Slapto balsavimo principas reikalauja sudaryti tokias sąlygas rinkėjo valiai balsavimo metu pareikšti, kad niekas negalėtų jo kontroliuoti, daryti įtakos jo pasirinkimui ar kitaip kliudyti laisvai ir nevaržomai reikšti savo valios.

10. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat pažymėtina, kad Konstitucija nenustato konkrečios Seimo narių rinkimų sistemos. Pagal Konstitucijos 55 straipsnio 3 dalies nuostatą tai palikta spręsti įstatymų leidėjui, kuris turi plačią diskreciją. Pažymėtina, kad įstatymu gali būti nustatyta vien proporcinė, vien mažoritarinė arba kitokia Seimo narių rinkimų sistema, *inter alia* mišri rinkimų sistema, kurioje yra derinamos proporcinė ir mažoritarinė rinkimų sistemos.

Visuotinai pripažįstama, kad pagal proporcinę parlamento rinkimų sistemą vienoje daugiamandatėje apygardoje paprastai (tradiciškai) dalyvauja į politinių partijų sąrašus įrašyti kandidatai; pagal mažoritarinę parlamento rinkimų sistemą vienmandatėse rinkimų apygardose gali

kandidatuoti ne tik politinių partijų iškelti pavieniai kandidatai, bet ir pavieniai piliečiai, įstatymų nustatyta tvarka patys iškėlę save kandidatais.

Demokratinėse valstybėse yra žinoma ir vadinamoji mišri parlamento rinkimų sistema, kuri jungia proporcinę ir mažoritarinę rinkimų sistemas ir tuo požiūriu sudaro galimybę rinkimuose kandidatuoti ne tik į politinių partijų kandidatų sąrašus įrašytiems kandidatams, bet ir paviniams piliečiams, įstatymų nustatyta tvarka patiems save iškėlusiems ar partijų iškeltiems kandidatais.

Nei vien proporcinė, nei vien mažoritarinė, nei kitokia rinkimų sistema, *inter alia* mišri rinkimų sistema, kurioje yra derinamos proporcinė ir mažoritarinė rinkimų sistemos, negali būti laikomos savaime sudarančiomis prielaidas pažeisti laisvų, demokratiškų rinkimų reikalavimus, visuotinę, lygią rinkimų teisę, slaptą balsavimą, kitus demokratinės teisinės valstybės rinkimų standartus. Tačiau pažymėtina ir tai, kad įstatymų leidėjas, įtvirtindamas atitinkamą Seimo narių rinkimų sistemą, privalo paisyti Konstitucijos normų ir principų, konstitucinės Seimo, kaip Tautos atstovybės, sampratos.

11. Kaip minėta, rinkimai yra politinis procesas. Rinkimų teisė (ir aktyvioji, ir pasyvioji) yra glaudžiai susijusi su Konstitucijos 33 straipsnyje įtvirtinta Lietuvos Respublikos piliečio teise dalyvauti valdant savo šalį, taip pat su Konstitucijos 35 straipsnyje įtvirtinta piliečių teise laisvai vienytis į politines partijas, jei šių tikslai ir veikla nėra priešingi Konstitucijai ir įstatymams. Pažymėtina, kad politinių partijų steigimosi tikslai ir veikla yra neatsiejami nuo viešosios valdžios siekio, taigi ir nuo dalyvavimo atstovaujamojų viešosios valdžios institucijų, *inter alia* Seimo, rinkimuose.

12. Kad ir kokią Seimo narių rinkimų sistemą pasirinktų įstatymų leidėjas (vien proporcinę, vien mažoritarinę arba kitokią, *inter alia* mišrią rinkimų sistemą, kurioje yra derinamos proporcinė ir mažoritarinė rinkimų sistemos), pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris užkirstų kelią politinėms partijoms arba jų iškeltiems bei remiamiems kandidatams dalyvauti Seimo narių rinkimuose. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad tokia Seimo narių rinkimų sistema, kai yra derinamos proporcinė ir mažoritarinė rinkimų sistemos, savaime nesudaro prielaidų pažeisti Konstitucijoje įtvirtintų visuotinių, lygių, tiesioginių, slaptos balsavimo ir kitų demokratinės teisinės valstybės rinkimų standartų.

Vadinasi, tokia Seimo narių rinkimų sistema, kai dėl Seimo narių mandatų varžosi į politinių partijų sąrašus įrašyti kandidatai ir politinių partijų iškelti pavieniai kandidatai, pagal Konstituciją yra galima, jeigu užtikrinama galimybė Seimo rinkimuose dalyvauti ir piliečiams, neįrašytiems į politinių partijų sąrašus ar ne jų keliamiems.

13. Įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas Seimo narių rinkimų santykius, yra saistomas iš Konstitucijos, *inter alia* jos 35 straipsnio 2 dalies, kylančio reikalavimo, kad „niekas negali būti

verčiamas priklausyti kokiai nors <...> politinei partijai <...>“. Taigi įstatymų leidėjas pagal Konstituciją negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad asmuo, norintis pasinaudoti savo pasyviaja rinkimų teise (Konstitucijos 34 straipsnio 2 dalis, 56 straipsnis) renkant Seimo narius, būtų priverstas tapti kurios nors politinės partijos nariu arba susaistyti save su kuria nors politine partija kitokiais, ne formalios narystės, ryšiais.

14. Toks Seimo narių rinkimų teisinis reguliavimas, kai dėl Seimo narių mandatų varžosi į politinių partijų kandidatų sąrašus įrašyti ar jų iškelti pavieniai kandidatai, kartu užtikrinant galimybę Seimo rinkimuose dalyvauti ir piliečiams, neįrašytiems į politinių partijų sąrašus ar ne jų keliamiems, pats savaime negali būti vertinamas kaip nukrypstantis nuo konstitucinės Seimo rinkimų sampratos, *inter alia* įtvirtintos Konstitucijos 34 ir 55 straipsniuose, ir pažeidžiantis iš Konstitucijos 35 straipsnio 2 dalies kylantį imperatyvą, kad niekas negali būti verčiamas priklausyti kokiai nors politinei partijai.

15. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad politinių partijų vaidmuo buvo ne kartą analizuojamas ir užsienio valstybių teismų praktikoje. Lenkijos Respublikos Konstitucinis Tribunolas 2004 m. gruodžio 14 d. nutarime, tirdamas Politinių partijų įstatymo konstitucingumą, yra konstatavęs, kad „valstybė pripažįsta esminę politinių partijų funkciją demokratinėje sistemoje – veikti valstybės politikos formavimą. Tai yra viešoji funkcija, glaudžiai susijusi su valstybės valdžia. Partijos, būdamos politinės sistemos elementas, yra pamatinis viešojo politinio gyvenimo institutas“. JAV Aukščiausiasis Teismas 1968 m. spalio 15 d. nutarime *Williams prieš Rhodes* byloje yra pasakęs, kad „teisė sukurti partiją politiniams tikslams siekti nieko nereikia, jei tai partijai neleidžiama balotiruotis ir užkertamas kelias laimėti rinkėjų balsus“. Kanados Aukščiausiasis Teismas 2003 m. liepos 27 d. nutarime *Figueroa prieš Kanadą* byloje, vertindamas Rinkimų įstatymo konstitucingumą, yra pažymėjęs, kad „politinės partijos turi daugiau pajėgumo dalyvauti debatuose nei pavieniai piliečiai ir jos yra savotiškas įrankis individualiems asmenims dalyvauti valstybės politiniame gyvenime. Politinės partijos sudaro galimybę piliečiams išreikšti savo politines pažiūras ir požiūrį į Vyriausybės veiklą“.

III

Dėl Seimo rinkimų įstatymo 37 straipsnio 1 dalies (2008 m. balandžio 15 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 34 straipsnio 1 daliai, 35 straipsnio 2 daliai, 55 straipsnio 1 daliai.

1. Minėta, kad Konstitucinio Teismo yra prašoma ištirti, ar Seimo rinkimų įstatymo 37 straipsnio 1 dalis ta apimtimi, kuria nustatyta, kad kandidatus į Seimo narius daugiamandatėje rinkimų apygardoje gali kelti tik partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, neprieštarauja Konstitucijos 34 straipsnio 1 daliai, 35 straipsnio 2 daliai, 55 straipsnio 1 daliai.

2. Pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nuomone, ginčijamas teisinis reguliavimas, nustatantis, kad daugiamandatėje rinkimų apygardoje teisę kelti kandidatus į Seimo narius turi tik politinės partijos, pažeidžia Konstitucijoje įtvirtintus demokratinius visuotinių, lygių ir tiesioginių rinkimų teisės principus, nes piliečiai, nesantys politinės partijos nariais, gali kelti kandidatus į Seimo narius tik vienmandatėse rinkimų apygardose.

3. Šiame nutarime minėta, kad iš Konstitucijos 34, 55 ir 56 straipsnių įstatymų leidėjui kyla pareiga įstatymu įtvirtinti Seimo narių rinkimų sistemą, nustatyti rinkimų organizavimo pagrindus ir tvarką, apimančią *inter alia* kandidatų į Seimo narius kėlimą, rinkimų agitaciją, balsavimo tvarką, rinkimų rezultatų nustatymą, rinkimų ginčų nagrinėjimo procedūras, reguliuoti kitus Seimo narių rinkimų santykius.

Minėta, kad Konstitucija nenustato konkrečios Seimo narių rinkimų sistemos; pagal Konstitucijos 55 straipsnio 3 dalies nuostatą tai palikta spręsti įstatymų leidėjui, kuris turi plačią diskreciją; nei vien proporcinė, nei vien mažoritarinė, nei kitokia rinkimų sistema, *inter alia* mišri rinkimų sistema, kurioje yra derinamos proporcinė ir mažoritarinė rinkimų sistemos, negali būti laikomos savaime sudarančiomis prielaidas pažeisti laisvų, demokratiškų rinkimų reikalavimus, visuotinę, lygią rinkimų teisę, slaptą balsavimą, kitus demokratinės teisinės valstybės rinkimų standartus.

4. Kaip jau minėta, politinių partijų steigimosi tikslai ir veikla yra neatsiejami nuo viešosios valdžios siekio, taigi ir nuo dalyvavimo atstovaujamojų viešosios valdžios institucijų, *inter alia* Seimo, rinkimuose. Todėl kad ir kokią Seimo narių rinkimų sistemą pasirinktų įstatymų leidėjas (vien proporcinę, vien mažoritarinę ar kitokią, *inter alia* tokią, kurioje yra derinamos proporcinė ir mažoritarinė rinkimų sistemos), pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris užkirstų kelią politinėms partijoms arba jų iškeltiems bei remiamiems kandidatams dalyvauti Seimo narių rinkimuose.

Šiame nutarime konstatuota, kad tokia Seimo narių rinkimų sistema, kai dėl Seimo narių mandatų varžosi į politinių partijų kandidatų sąrašus įrašyti kandidatai ir politinių partijų iškelti kandidatai, pagal Konstituciją yra galima, jeigu užtikrinama galimybė Seimo rinkimuose dalyvauti ir piliečiams, neįrašytiems į politinių partijų kandidatų sąrašus ar ne jų keliamiems.

5. Minėta, kad įstatymų leidėjas, įstatymu reguliuodamas Seimo narių rinkimų santykius, yra saistomas iš Konstitucijos, *inter alia* jos 35 straipsnio 2 dalies, kylančio reikalavimo, kad „niekas negali būti verčiamas priklausyti kokiam nors <...> politinei partijai <...>“. Taigi įstatymų leidėjas pagal Konstituciją negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kai asmuo, norintis pasinaudoti savo pasyviaja rinkimų teise (Konstitucijos 34 straipsnio 2 dalis, 56 straipsnis) renkant

Seimo narius, būtų priverstas siekti narystės kurioje nors politinėje partijoje arba susaistyti save su kuria nors politine partija kitokiais, ne formalios narystės, ryšiais.

Minėta ir tai, kad toks Seimo narių rinkimų teisinis reguliavimas, kai dėl Seimo narių mandatų varžosi į politinių partijų kandidatų sąrašus įrašyti ar jų iškelti kandidatai ir kartu užtikrinama galimybė dalyvauti Seimo rinkimuose ir piliečiams, neįrašytiems į politinių partijų kandidatų sąrašus ar ne jų keliamiems, pats savaime negali būti vertinamas kaip nukrypstantis nuo konstitucinės Seimo rinkimų sampratos, *inter alia* įtvirtintos Konstitucijos 34 ir 55 straipsniuose, ir kaip pažeidžiantis iš Konstitucijos 35 straipsnio 2 dalies kylantį imperatyvą, jog niekas negali būti verčiamas priklausyti kokiam nors politinei partijai.

6. Minėta, kad Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnio 1 dalį (2008 m. balandžio 18 d. redakcija), kurios atitiktį Konstitucijai atitinkama apimtimi ginčija pareiškėjas, aiškinant viso šiame įstatyme nustatyto teisinio reguliavimo kontekste konstatuotina, kad įstatymų leidėjas nustatė mišrią, t. y. tokią Seimo narių rinkimų sistemą, kai 70 Seimo narių renkama pagal proporcinę rinkimų sistemą daugiamandatėje rinkimų apygardoje tik iš į politinių partijų sąrašus įrašytų kandidatų, o 71 Seimo narys renkamas pagal mažoritarinę rinkimų sistemą vienmandatėse rinkimų apygardose, kuriose gali kandidatuoti ne tik politinių partijų iškelti, bet ir patys save išsikėlę piliečiai, atitinkantys Seimo rinkimų įstatyme nustatytus pasyviosios rinkimų teisės reikalavimus (sąlygas). Taigi Įstatymo 37 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu teisiniu reguliavimu nėra atimama galimybė piliečiui, siekiančiam tapti Seimo nariu ir tiesiogiai ar netiesiogiai nesusaistytam su kuria nors partija bei atitinkančiam įstatymo reikalavimus, iškelti save kandidatų į Seimo narius.

Taigi Seimo rinkimų įstatymo (2000 m. liepos 18 d. redakcija) 37 straipsnio 1 dalyje (2008 m. balandžio 15 d. redakcija) įtvirtintu teisiniu reguliavimu ta apimtimi, kuria nustatyta, kad kandidatus į Seimo narius daugiamandatėje rinkimų apygardoje gali kelti tik partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, nėra pažeidžiama Konstitucijos 34 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta piliečių aktyvioji rinkimų teisė, Konstitucijos 35 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas imperatyvas, draudžiantis asmenį versti priklausyti kokiam nors politinei partijai ir nėra nukrypstama nuo Konstitucijos 55 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų demokratinių Seimo rinkimų principų.

7. Paminėtina, kad dėl visų čia nurodytų aplinkybių šioje konstitucinės justicijos byloje nagrinėjama teisinė situacija iš esmės skiriasi nuo teisinės situacijos, nagrinėtos konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjo – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą iširti, ar Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 34 straipsnio (2006 m. gruodžio 21 d. redakcija) 1 dalies nuostata „kandidatus į savivaldybės tarybos narius gali kelti partija“ ta apimtimi,

kuria, pasak pareiškėjo, išimtinės teisės kelti kandidatus į savivaldybių tarybų narius yra suteiktos politinėms partijoms, neprieštarauja Konstitucijai, kurioje Konstitucinis Teismas 2007 m. vasario 9 d. priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 34 straipsnio (2006 m. gruodžio 21 d. redakcija) 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, kuriuo pripažino, kad Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 34 straipsnio (2006 m. gruodžio 21 d. redakcija) 1 dalis ta apimtimi, kuria, įstatymų leidėjui pasirinkus vien proporcinę savivaldybių tarybų rinkimų sistemą, nėra nustatyta, kad Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų nuolatiniai gyventojai gali būti renkami į atitinkamų savivaldybių tarybas ir būdami įrašyti į ne politinių partijų sudaromus kandidatų į savivaldybių tarybų narius sąrašus, prieštarauja Konstitucijos 119 straipsnio 2 daliai, ir kuriuo remiamasi pareiškėjo prašyme.

Tokį šių dviejų teisinių situacijų skirtingumą lemia *inter alia* tai, kad minėtoje anksčiau nagrinėtoje konstitucinės justicijos byloje buvo tiriamos Savivaldybių tarybų rinkimus reguliuojančios įstatymo nuostatos. Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad valstybės valdymas ir vietos savivalda yra dvi skirtingos Konstitucijoje įtvirtintos viešosios valdžios sistemos ir jos yra formuojamos bei funkcionuoja skirtingais konstituciniais pagrindais; įstatymų leidėjas, pasinaudodamas konstitucine diskrecija, gali nustatyti skirtingas Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimų sistemas. Šiame kontekste pažymėtina, kad savivaldybių tarybos pagal Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymą, kurio nuostatų atitiktis Konstitucijai buvo tiriama Konstitucinio Teismo 2007 m. vasario 9 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 34 straipsnio (2006 m. gruodžio 21 d. redakcija) 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, renkamos pagal proporcinio atstovavimo rinkimų sistemą daugiamandatėje rinkimų apygardoje, kurioje galėjo varžytis tik į politinių partijų sąrašus įrašyti kandidatai, o Seimo nariai pagal Seimo rinkimų įstatymą renkami pagal mišrią rinkimų sistemą daugiamandatėje ir vienmandatėje rinkimų apygardose, kuri sudaro galimybę Seimo rinkimuose kandidatuoti ne tik į politinių partijų kandidatų sąrašus įrašytiems kandidatams ar jų iškeltiems pavieniams kandidatams, bet ir pavieniams piliečiams, įstatymų nustatyta tvarka patiems save iškėlusiems kandidatams.

8. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Seimo rinkimų įstatymo 37 straipsnio 1 dalis (2008 m. balandžio 15 d. redakcija) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad daugiamandatėje rinkimų apygardoje teisę kelti kandidatus į Seimo narius turi tik politinė partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, neprieštarauja Konstitucijos 34 straipsnio 1 daliai, 35 straipsnio 2 daliai, 55 straipsnio 1 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 37 straipsnio 1 dalis (2008 m. balandžio 15 d. redakcija; Žin., 2008, Nr. 50-1839) ta apimtimi, kuria nustatyta, kad kandidatus į Seimo narius daugiamandatėje rinkimų apygardoje gali kelti tik partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis